TÜRK KIZILAY

Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü

BİR SOSYAL UYUM ARAŞTIRMASI RAPORU: SURİYELİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLER NE DÜŞÜNÜYOR?

TÜRK KIZILAY

Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü

Sağlık ve Psikososyal Destek Programı

Her hakkı Türk Kızılay'a aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Kitabın bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması için Türk Kızılay TTGP Koordinatörlüğünden izin alınmalıdır.

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti, Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılından bu yana 4 milyondan fazla Suriyeli bireye ev sahipliği yapmaktadır. Suriyeli bireylerin yaşam kalitelerinin ve uyumlarının artırılması amacıyla sayısız proje yürüten Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü Sağlık ve Psikososyal Destek Programı bu araştırma için bir araştırma planı oluşturmayı ve bilimsel bir metodoloji izleyerek araştırma sürecini yürütmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın genel amacı, Suriyeli özel gereksinimi olan çocuğa sahip bireylerin günlük yaşamları ve gereksinimleri hakkında görüşlerinin incelenmesi olmuştur. Türk Kızılay araştırma ekibi, elde ettiği görüşmeleri, nitel araştırma modeline dayalı olarak içerik analizi yoluyla, Katılımcıların Bir Günü, İletişim, Problem Davranışlar ve Başa Çıkma Stratejileri, Eğitim Desteği, Kliniksel Tanı Alma Güçlükleri, Gereksinimler ve Korkular olmak üzere 7 tema altında analiz etmiştir. Türk Kızılay, geçici koruma statüsündeki Suriyeli özel gereksinimi olan bireylerin ebeveynleriyle yürüttüğü araştırma projesinde, farklı temalarda ebeveynlerin görüşlerini kayda geçirmiştir. Çalışma sonunda, Türk Kızılay ebeveynlerin günlük rutinlerinin, çocukları ile olan iletişimlerinin, problem davranışlarla başa çıkma yollarının, psikolojik, sosyal ve ekonomik gereksinimlerinin geleceğe dair endişelerinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerle benzer olduğunu belirlemiştir. Diğer yandan çocukların eğitime katılımı, hastanelerde teşhis ve tedavi süreçleri ile dil konusunda sorunlar yaşadıkları belirlenen sonuçlar arasında yer almaktadır. Türk Kızılay, yürüttüğü araştırma sonuçlarının Suriyeli bireylerin ve çocukların, toplumla uyumlarının artırılmasına ve eğitim ihtiyaçlarına erişimine katkı sunmasını beklemektedir.

Şubat,2024
Ankara

BİR SOSYAL UYUM ARAŞTIRMASI RAPORU:

Suriyeli Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynler Ne Düşünüyor?

Sağlık ve Psikososyal Destek Programının Gözünden Güncel Durum

Türkiye Cumhuriyeti, Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılından bu yana, 4 milyondan fazla Suriyeli bireye ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, çoğu Suriyeli bireye verdiği geçici koruma statüsü ile temel hizmetlerden biri olan eğitime erişim hakkını teminat altına almıştır. Eğitim, Suriyeli sığınmacıların veya Suriye kökenli Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının toplum ile sosyal uyumları için köprü niteliğinde olan toplumsal yaşama katılım alanlarından birisidir. Günümüzde etkileşime dayalı uyumun, bütünleştirici olarak okulların herkes için nitelikli okullar olmasından geçtiği bilinmektedir.

Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü Sağlık ve Psikososyal Destek Programı bu çalışma ile Suriyeli özel gereksinimli çocuk bireylerin Türkiye Cumhuriyeti ile sosyal köprü olmasını sağlayacak eğitim hakkından ne düzeyde yararlandıklarını araştırmayı amaçlamıştır. Akademik çalışmalar, Suriyeli bireylerin Türkiye'deki eğitim sisteminden memnun olmakla birlikte eğitim sistemine uyum sağlamada güçlük yaşadıklarını ve Türkçe eğitimine gereksinim duyduklarını ortaya koymasına rağmen dezavantajlı grupların başında gelen özel gereksinimli bireylerin ebeveynlerinin Türkiye'de çocuklarının ve kendilerinin eğitime katılmaları konusunda ne düşündükleri bilinmemektedir. Öte yandan, araştırmacılar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarında eğitimlerine devam eden özel gereksinimli bireylerin dil ve kültürel farklılıklar nedeniyle özel eğitime gereksinimlerinin güçlükle tespit edildiğini ve eğitime katılım düzeylerinin düşük düzeyde olduğunu, tanılama ve değerlendirme süreçlerinde sorunlar yaşandığını belirlemiştir.

Bu doğrultuda, Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü Sağlık ve Psikososyal Destek Programı bu çalışma ile Suriyeli özel gereksinimli çocuğa sahip olan bireylerin günlük yaşamları ve gereksinimleri hakkında görüşlerinin incelenmesini amaçlamıştır.

Sorunların Nedeni Ne Olabilir?

İlgili program ekibi tarafından ebeveynlerin öyküleri alınarak çocuklarının özel gereksinimleri, günlük yaşama etkileri, beklentilerinin karşılık bulup bulmadığı ve gelecek hakkındaki düşüncelerinin derinlemesine araştırmak istenmiştir. Bu sayede, Suriyeli özel gereksinimli çocuğa sahip olan ebeveynlerin, birincil

bakım verenleri olarak sesleri olabilmenin ve geleceğe dair öneriler ortaya koyabilmenin mümkün olabileceği değerlendirilmektedir.

Sağlık ve Psikososyal Destek Programı Ne Yaptı?

Suriyeli bireylerin yaşam kalitelerinin artırılması ve uyumlarının desteklenmesi amacıyla sayısız proje yürüten Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü, Sağlık ve Psikososyal Destek Programı olarak bu araştırma projesi için bir araştırma planı oluşturmaya ve bilimsel bir metodoloji izleyerek araştırma sürecini yürütmeye karar vermiştir. Araştırmanın genel amacı, Suriyeli özel gereksinimli çocuğa sahip olan bireylerin günlük yaşamları ve gereksinimleri hakkında görüşlerinin incelenmesi olmuştur.

Üniversitelerden alan uzmanı akademisyenlerden görüş alınarak araştırma planı, yöntemi belirlenmiş ve eğitim başlığı altında yer alan görüşme temaları oluşturulmuştur. Bu görüşme temaları doğrultusunda görüşme soruları havuzu oluşturulmuştur.

Bu havuzdan bütünleştirici eğitim bakış açısıyla uyumlu sorular belirlenmiştir. İki alanda toplam 13 soru oluşturulmuştur. Birinci alanda ebeveynlerin sosyal etkileşim, iletişim ve davranış sorunlarına ilişkin algıları, ikinci alanda ise hangi alanda desteğe ihtiyaç duyduklarının belirlenmesine yönelik sorular sorulmasına karar verilmiştir. Özel eğitim alanında öğretim üyesinden görüşme sorularına ilişkin uzman görüşü alınmıştır. Bir ebeveyn ile pilot görüşme süreci gerçekleştirilmiştir. Pilot görüşmenin başarıyla tamamlanması sonrasında hedef örneklem grubu seçilmiştir.

Örneklem Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Katılımcılar	Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Tanısı
K1 (Baba)	11	Erkek	DS
K2 (Baba)	11	Erkek	OSB
K3 (Anne)	9	Erkek	OSB
K4 (Baba)	10	Erkek	OSB
K5 (Baba)	14	Kız	MR + FE
K6 (Baba)	8	Erkek	MR
K7 (Baba)	7	Kız	MR
K8 (Anne)	4	Kız	MR
K9 (Anne)	7	Erkek	ÖG

K10 (Anne)	4	Kız	OSB + DEHB + DKB
K11 (Anne)	10	Kız	MR + Epilepsi
K12 (Anne)	6	Kız	FE
K13 (Anne)	4	Kız	DKB + İE
K14 (Anne)	3	Kız	OSB
K15 (Anne)	6	Kız	OSB + DKB + GB
K16 (Anne)	3	Erkek	MR + FE
K17 (Anne)	5	Erkek	DS
K18 (Anne)	2	Erkek	MR + FE
K19 (Baba)	6	Kız	MR
K20 (Anne)	8	Erkek	OSB Risk

Not. DEHB = Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu; OSB = Otizm Spektrum Bozukğu; GB = Gelişimsel Bozukluk; DS = Down Sendromu; İE = İşitme Engeli; MR = Mental Reterdasyon; ÖG = Öğrenme Güçlüğü; FE = Fiziksel Engel; DKB = Dil Konuşma Bozukluğu.

Türk Kızılay'ın daha önce psikososyal destek sağladığı, özel gereksinimi olan Suriyeli çocuk ebeveynleri ile görüşmelerin yürütülmesine karar verilmiştir. Görüşmeler Sağlık ve Psikososyal Destek Ekibinde çalışan Klinik Psikolog veya Çocuk Gelişim Uzmanı tarafınca gerçekleştirilmiştir. Görüşme yürütme konusunda deneyimli ve Arapça bilen görüşmeciler, görüşme sürecinde etik ilkelere uyarak görüşme sorularının ebeveynlere yöneltilmesi konusunda görüşmeyi yapacak uzman tarafından bilgilendirilmiştir. Araştırma ekibi, bir veya birden fazla yetersizliği veya bozukluğu olan özel gereksinimli çocuğa sahip olan Suriyeli toplam 20 ebeveyn ile görüşmeler yürütmüştür. Çalışma grubunu, kız veya erkek, 2-14 yaş aralığında olan dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, otizm spektrum bozukluğu, dil ve konuşma bozukluğu, öğrenme güçlüğü, işitme yetersizliği, ortopedik yetersizlik ve zihin yetersizliği gibi bir veya birden fazla özel gereksinime sahip olan çocukların ebeveynleri oluşturmuştur.

Türk Kızılay araştırma ekibi, elde ettiği görüşmeleri, nitel araştırma analizi yoluyla, *Katılımcıların Bir Günü, İletişim, Problem Davranışlar ve Başa Çıkma Stratejileri, Eğitim Desteği, Kliniksel Tanı Alma Güçlükleri, Gereksinimler ve Korkular* olmak üzere 7 tema altında analiz etmiştir.

Sağlık ve Psikososyal Destek Programına Ne Dediler?

Bir günleri nasıl geçiyor?

- "Babası ve ben onu hafta sonları parka götürüyoruz..."

- “Yemek yedikten sonra evi darmadağın ediyor ve bağırıyor. Bunu hep yapıyor...”
- “Oyun oynuyoruz”
- “Televizyon izlemesine izin verdiğimizde sessizce oturuyor ve ilgiyle çizgi film izliyor...”
- “İzlerken bizi duymuyor veya varlığımızı hissetmiyor..”
- “Harfleri öğrenmesine ve telaffuz etmesine yardımcı olacak aktiviteler yapıyorum...”
- “Akşamları ödevini yapıyor. Kardeşi ve ben ona yardım ediyoruz...”

Olumlu

Oyun oynamak

Sohbet etmek

Parka gitmek

Olumsuz

Problem davranışlar

Tablet, telefon vb. zaman harcama

Sosyal etkileşimi reddetme

Eğitime Dair

Ev ödevlerine yardım etme

Okuma veya konuşma etkinlikleri yapma

Bulmaca vb oyunlar oynama

Ebeveynler genellikle oyun oynayarak ve çocuklarıyla ilgilenerek olumlu bir gün geçirdiklerini belirtmişlerdir. Öte yandan, çocuklarında olumsuz problem davranışlar (örneğin, bağırma veya vurma vb.) gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

Ebeveynler aynı zamanda genellikle ev ödevlerinin tamamlanmasını desteklediklerini belirtmişlerdir.

Ebeveynler; daha önceki araştırmalarla da desteklendiği üzere, Türkiye’deki özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin çoğu gibi, çocuklarının günlük hayata sosyal katılımını artırmak, uygunsuz davranışlarla baş etmeye çalışmak ve çocuklarının eğitimine katılmak gibi ebeveynlik davranışları sergilediklerini ifade etmişlerdir.

Çocuklarıyla nasıl iletişim kuruyorlar?

- “Annesi bakıyor ona. Çocuklarına bakmak annelerin görevidir ama ben de onlara bakıyorum.”
- “Kimseyle iletişim kurmuyor. Sadece televizyon izliyor.”
- “Bizimle hiç konuşmuyor. Sadece aç veya susuz olduğunu göstermek için ağlıyor.”

- “Konuşarak...”
- “En önemli sorun konuşmak istediği halde istediği kelimeleri söyleyememesidir.”

Ebeveynler, çocuklarının günlük rutinlerinde sıklıkla kişi olarak anne veya babaları olarak kendileri ile iletişim başlattığını; iletişim amaçlarını az konuşarak ifade ettiğini veya hiç konuşmayarak sınırlı düzeyde ifade ettiğini bildirmişlerdir. Babalar, çocuklarının anneleri ile sıklıkla iletişim kurduğunu, annelerin iletişim kurma konusunda sorumluluk sahibi olduğunu ifade etmişlerdir. Görüşmelerin yürütüldüğü ebeveynler, zihin yetersizliği, otizm veya işitme yetersizliği gibi iletişim gelişimleri gecikmeli seyreden gruplar olduğu düşünüldüğünde, ebeveynlerin, çocuklarının iletişim güçlüklerinden bahsetmeleri beklenen bir görüş olduğu düşünülmektedir. Ancak ana iletişim ortağı olarak anne figürünün kabul görmesi, benzer olarak Türkiye’de iletişim sınırlılığı olan özel gereksinimli çocuğa sahip olan ebeveynlerin yakındığı konulardan birisidir. Türk Kızılay, çocuklarının ve ebeveynlerin iletişim gelişimlerinin desteklenmesi gerektiğine işaret edebilecek iletişim biçimlerini ebeveyn görüşleri doğrultusunda belirlemiştir.

Çocuklarının problem davranışları ile nasıl başa çıkıyorlar?

- “Kendine zarar verme davranışı”, “hiperaktivite” ve “öfke/ağlama”
- “Sürekli ağlamak ve kendi ellerini ısırmak gibi kötü alışkanlıkları var. Sinirlendiğinde camı kırabiliyor.”
- “Hareketsiz oturamıyor, her zaman hareket halinde. Beni en çok endişelendiren kendine zarar vermesi. Birçok doktora sordum ama cevap bulamadım’’
- “Ona istediğini veriyorum. Aslında bunu onun ağlamasını durdurmak için yapıyorum. Çünkü bu haliyle sürekli ağlıyor, çığlık atıyor ve bazen kendine vuruyor, bu yüzden onu durdurmak istediğimde pes ediyorum.”
- “Akıllı telefonu vererek ya da televizyonu açarak her zaman onu memnun etmeye çalışıyoruz. Onu en çok memnun eden şey akıllı telefonunu eline almak.”
- “Hiperaktivitesini azaltmak için her gün beş dakika oturuyoruz. Mesela bir gün çok hareket ediyorsa yanına oturuyorum, rahatlıyor. Mesela 3 gün boyunca 5 dakika sandalyede oturuyorum ve bunu tekrarlıyorum.”

Ebeveynlerin çocuklarında, kendisine veya başkalarına zarar verici türde uygun olmayan davranışlar gözlediklerini bildirmişlerdir. Araştırmalar, bir gelişimsel yetersizlik veya bozukluğa bağlı olarak özel gereksinimli olma

koşulunun uygun olmayan davranışları sergileme riskini artırabileceğine işaret etmiştir. Bu nedenle, ebeveynlerin çocuklarında problem davranış gözlediklerini ifade etmeleri beklenen bir sonuç olarak yorumlanmaktadır. Ancak bir başka sonuç olan ebeveynlerin çocukları problem davranış sergilediğinde başa çıkma yolları olarak sıklıkla çocuklarının isteklerini yerine getirdiklerini ifade etmeleri, buldukları çözüm yollarının hem uygun olmayabileceği hem de uygun olsa bile kısa vadeli çözümler olduğu gerçeğine işaret etmektedir. Çünkü özel gereksinimli çocukların problem davranışları yönetilmedir. Bu davranış yönetimi, belirli bir programa dayalı sistematik uygulamaları gerektirmektedir. Türk Kızılay, bu sonuçlarla problem davranışlarla başa çıkma yolları konusunda Suriyeli özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin rehberliğe dayalı eğitim uygulamalarına gereksinim duyulduğunu belirlemiştir.

Çocuklarının eğitimine dair destek hakkında ne düşünüyorlar?

- ''Destek almıyoruz''
- ''Şu anda herhangi bir eğitim desteği alamıyoruz. Evimizin yakınında bir merkez var, oraya başvurduk ama Türk vatandaşları için olduğunu söylediler ve bizi kabul etmediler''

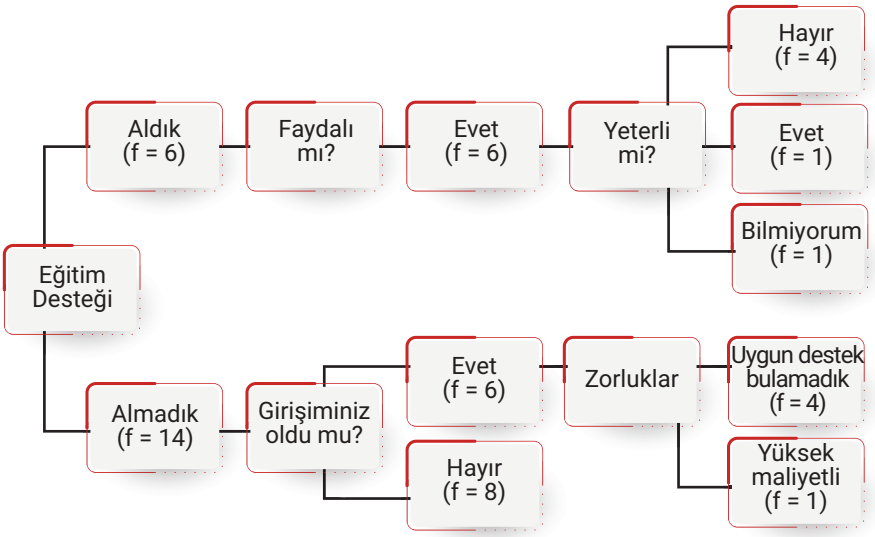

Ebeveynler, sıklıkla eğitim desteği almadıklarını bildirmişlerdir. Ebeveynler eğitim desteği alamamalarını ise bazı zorluklarla karşılaşmalarına bağlamaktadırlar. Bu zorlukları, uygun destek bulamamaları ve eğitim

desteğinin yüksek maliyetli olması olarak ifade etmişlerdir. Bazı ebeveynler ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmadıkları için eğitim desteği alamadıklarını ifade etmiştir. Eğitim desteği aldıklarını ifade eden ebeveynler ise aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu dile getirmiştir. Araştırmalar, Türkiye'de özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklarının aldığı özel eğitimi seans olarak yetersiz bulduklarını göstermiştir. Suriyeli özel gereksinimli çocuklar için ise Milli Eğitim Bakanlığı yasal düzenlemeleri, geçici koruma statüsünde olan bireylere bireyselleştirilmiş eğitim planı düzenlenmesi yoluyla özel eğitim hakkını garanti etmektedir. Özel eğitim gerektiren birey için Rehberlik Araştırma Merkezindeki uzmanlar ve öğretmenler tarafından geliştirilen ardından çocuğun ailesi tarafından onaylanan bireyselleştirilmiş eğitim programı; bireyin, ailenin, öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan ve hedeflenen amaçlarda verilecek destek eğitim hizmetlerini içeren özel eğitim programıdır. Özel gereksinimli bireye, hazırlanan bu program doğrultusunda eğitim verilmektedir. Bununla birlikte erken çocukluk döneminde bulunan Suriyeli özel gereksinimli çocuklar erken çocukluk döneminde (0-6 yaş) tıbbi tanılarının ardından Rehberlik Araştırma Merkezlerinde eğitsel tanı alabilseler bile (0-6 yaş) özel gereksinimli Türk vatandaşı çocuklar gibi özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden ücretsiz olarak aylık 8 saat bireysel eğitim 4 saat grup eğitimi alma hakkı bulunmamaktadır. Ebeveynlerin yeterli destek alamamaları yönünde ortaya çıkan ebeveyn görüşleri, ebeveynlerin bilgi veya farkındalık eksikliği ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tespiti ve yerleştirme süreçlerinde ilgili yaşanan çeşitli aksaklıklardan kaynaklanabileceği gibi söz konusu rehabilitasyon merkezi hizmetinden ücretsiz olarak yaralanamadığı için de ifade edildiği değerlendirilmektedir. Ebeveynlere, destek kaynaklarını ve sorunlar ile başa çıkma becerilerinin artırılması ve ebeveynlik yeterliliklerinin desteklenmesi amacı ile ebeveyn merkezli desteklerin planlanması ve sunulmasının gerekliliği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yasal olarak Suriyeli özel gereksinimli çocukların belirli saatlerde ücretsiz olarak özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi hizmetinden yararlanılması konusunda da çalışmalar yapılmalıdır. Türk Kızılay, ebeveynlerin hakları konusunda bilgilendirme çalışmalarının yaygınlaştırılması ve çocuklarının eğitime katılmaları konusunda koordinasyonun güçlendirilmesini önermektedir.

Çocuklarının hastane süreçleri hakkında ne düşünüyorlar?

- "Hastane meselesi bizim için zor olmaya başladı. Randevu almakta sıkıntı yaşıyoruz. Uzak tarihlere randevu veriyorlar."
- "Hastanede Türklerle iletişim kurmak zor. Yanımızda bir tercüman *bulundurmamız gerekiyor."*
- "Bu tür sorunlarla her zaman karşılaşıyorum. Ayrımcılığa maruz kaldığımı inkar edemem. Ayrımcılığa benim en büyük sorunum."

Ebeveynler çocuklarının özel gereksinimi ile ilişkili olarak hastane süreçlerinde teşhis ve tedavi hizmetleri alırken bazı zorluklarla karşılaştıklarını bildirmişlerdir. Bu zorlukların başında yakın tarih için randevu alabilmek, dil nedeniyle iletişim kurmak ve Suriyeli olmaları nedeniyle olumsuz yönde ayrımcılığa maruz kalmak olduğunu sıklıkla ifade etmektedirler. İfade edilen sorunlar, çocukların gelişiminde farklılıkları ilk fark ettikleri dönemde, teşhis ve destek alabilme arasında geçen zaman farkı uzamadan destek alabilmeleri bakımından önemlidir. Türk Kızılay, destekleyici bir araştırma bulgusu olmaması nedeniyle, bu konuda daha geniş örneklem gruplarında araştırma yapılmasını önermektedir. Bu görüşler doğrultusunda alternatif randevu alabilme seçenekleri, teşhis ve tedavi sürecinde uzmanlar tarafından yapılan ebeveynlerin bilgilendirilmesi, ailelere psikolojik, bilgi ve eğitim gereksinimleri sağlanması süreçlerinde sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılması bakımından varsa eksikliklerin iyileştirilmesini önermektedir.

Sosyal kabul, psikolojik ve sosyal gereksinimleri neler?

- "...oğlumun sorunlarıyla baş etmenin, onu anlamanın ve birlikte yaşamanın zorluğundan yorulup bitkin düştükten sonra psikolojik desteğe ihtiyacım var."
- "Diğer çocuklar ve insanlar onu anlamıyor. Dışarıdaki insanlar onun psikolojisini bozuyor. Bu nedenle çocuğum daha kaygılı oluyor. Toplumun bizi kabul etmesine ihtiyacımız var. Dışarıdaki insanların bu eğitime bu çocuklardan daha çok ihtiyacı var.."

Ebeveynler; sosyal kabul, psikolojik ve sosyal gereksinimleri bakımından sorunlar yaşadığını bildirmişlerdir. Toplum içerisinde sosyal kabullerinin düşük olduğunu, çocuklarının özel gereksinimleri nedeniyle eğitim ve bakım gereksinimlerini karşılarken psikolojik olarak yıprandıklarını, ekonomik sorunları olduğunu ifade etmişlerdir. En sık bildirilen gereksinimlerin psikolojik ve sosyal kabul gereksinimleri olması dikkat çekicidir. Araştırmalar, Türkiye'de özel gereksinimli bireylerin ebeveynlerinin, özel gereksinimli

olmayan bireylerin ailelerine oranla daha fazla duygusal, psikolojik ve ekonomik açılardan sıkıntılar yaşadıklarını göstermiştir. Bu görüşler, sosyal, psikolojik ve maddi gereksinimlerini (örn., bakım, eğitim) karşılamada zorlandıklarını göstermektedir. Türk Kızılay, ebeveynlerin hem fiziksel hem de psikolojik sağlıklarının iyileştirilmesi için başa çıkma süreçlerinde ebeveynlere destek olunması, önemli ve değerli olduklarını hissettirecek uygulamaların geliştirilmesi gereksinimi olduğunu değerlendirmektedir. Türk Kızılay, bu doğrultuda, toplum ile uyumu sağlayıcı olarak aile merkezli ve bütünleştirici eğitim yaklaşımlarının yaygınlaşması amacıyla Türkiye'de yetersizlikten etkilenen Suriyeli çocuklar ve aileleri için politikaların geliştirilmesini önermektedir.

Şimdi ve geleceğe dair korkuları neler?

- "Çocuğumun geleceği belirsiz. Kızımın gelecekte etrafta kimse olmadan tek başına nasıl hayatta kalacağı konusunda endişeleniyorum. Bir noktada kardeşleri aileleriyle ve hayatlarıyla meşgul olacaklar ve onun gelecekteki hayatının zorluklarla dolu olmasını istemiyorum."
- "Durumu düzelmezse geleceğini nasıl inşa edecek, nasıl evlenecek, aile kuracak? Her zaman hayalinin asker olmak olduğunu söylüyor, nasıl asker olacağından korkuyorum."
- "Çocuğumu benden başka kimse anlayamıyor, babası bile. Bunu anlayabilen tek kişi benim. Bu beni çok endişelendiriyor."
- "Toplumdan korkuyorum. Zorbalığa uğramaktan korkuyorum. Çocuğunuzun bu özel durumunu dikkate almayan bir toplumda yaşadığınızda, onlarla birlikte yaşadığınız için insanların sözlerinden etkilenirsiniz. Bunu inkar edemeyiz.''
- ''Mesela otobüse bindiğimizde kızımın saçları ve ayakkabıları kirliyken yanındakiler bana kızımı kendilerinden uzak tutmamı söylüyor."

Ebeveynler, şimdiki yaşantıları ve gelecekteki kendilerini bekledikleri yaşama dair korku veya endişelerini ifade etmişlerdir. Ebeveynler sıklıkla çocuklarının gelecekte günlük yaşamını sürdürebilecek bağımsız bir birey olamaması veya çocuklarının ''iyileşemeyeceği'' endişesini ifade etmişlerdir. Ayrıca ifade ettikleri diğer bir endişe kaynağı, toplum içerisinde maruz kaldıklarını ifade ettikleri ve kalmaya devam edeceklerine inandıkları zorbalık olmuştur. Araştırmalar, Türkiye'de özel gereksinimi olan çocukların ebeveynlerinin, kendilerinden sonra veya hayatlarını kaybetme durumunda çocuklarının bakım ve eğitim gereksinimlerinin karşılanamayacağı endişesi yaşadıklarını gösteriyor. Dolayısıyla Suriyeli ebeveynlerin de benzer endişe veya korkulara sahip oldukları belirlenmiştir.

Ebeveynlerin çocuklarına bakım verememe endişesi açısından sağlık kaybı ve erken ölüm kaygısı taşıdıkları düşünüldüğünde, çocuklarının ve kendilerinin geleceklerine yönelik kaygılarını gidermeye ilişkin aile hizmetleri politikalarında önemle ele alınması gereken bir konu olduğu anlaşılmaktadır. Türk Kızılay daha geniş katılımlı örneklem gruplarında, endişe ve korkular konusunda araştırmaların yürütülmesini önermektedir.

SONUÇ

Türk Kızılay, geçici koruma statüsündeki Suriyeli özel gereksinimi olan bireylerin ebeveynleriyle yürüttüğü araştırma projesinde, farklı temalarda ebeveynlerin görüşlerini elde etmiştir. Çalışma sonunda, ebeveynlerin günlük rutinlerinde, çocukları ile olan iletişimlerinde ve problem davranışlarla başa çıkma konusunda, eğitimsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik gereksinimlerini olduğunu ve geleceğe dair endişeleri olduğu belirlenmiştir.

Türk Kızılay, araştırmasından elde ettiği sonuçlar ışığında, Suriyeli özel gereksinimi çocuğu olan ebeveynler ve çocukları için eğitim ve sosyal destek alanlarında hizmetlerin geliştirilmesi için bazı öneriler belirlemiştir. Birinci olarak, ebeveynlerin yasal hak savunuculuğu, çocuklarının gelişimleri veya öğrenmelerini desteklemeleri için bireysel aile eğitim uygulamalarının ve bütünleştirici eğitim uygulamalarının ve özel eğitim rehabilitasyon desteğinin yaygınlaştırılması önerilmektedir. İkinci olarak ebeveynlerin psikolojik gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik psikososyal destek programlarının geliştirilmesi önerilmektedir. Üçüncü ve son olarak daha büyük örneklem gruplarında ebeveynlerin bu araştırmada ele alınan konularda görüşleri, algıları ve tutumlarının incelenmesi önerilmektedir.

Türk Kızılay, bu araştırma projesinin sonuçlarının Türkiye'de ikamet eden Suriyeli özel gereksinimi bulunan çocukların, toplumla entegrasyonlarının artırılmasına ve eğitime erişimlerine katkı sunmasını beklemektedir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmaya destek sunan Türk Kızılay Adana Toplum Merkezi, Ankara Toplum Merkezi, Bursa Toplum Merkezi, Gaziantep Toplum Merkezi, İstanbul Anadolu Yakası Toplum Merkezi, İzmir Toplum Merkezi, Kahramanmaraş Toplum Merkezi, Kayseri Toplum Merkezi, Konya Toplum Merkezi ve Şanlıurfa Toplum Merkezinde görev alan Ruh Sağlığı Birimi personeline; Sağlık ve Psikososyal Destek Programı Merkez Ofis Ekibine ve Arş. Gör. Furkan Atmaca ile Doç. Dr. Gökhan Töret'e teşekkürlerimizi sunuyoruz.